

יום	יום להדרש	ליקוטי מוהר"ן ה"א	ליקוטי הלכות ה"ב	משנה ברורה ה"ג	השתפכות הנפש	שולחן ערוך תע"ט משפ"ט
שבת	כ'	סז:	לא	חורה	ריו רוח	שס"ז: ה"י
א	כ"א	סח:	לב	קעט:	ריו רכ	שס"ח: א"א
ב	כ"ב	סח:	לג	קעט:	רכא רכב	שס"ט: ב"ב
ג	כ"ג	סט:	לד	קפ:	רכג רכד	שס"ט: ד"ד
ד	כ"ד	סט:	לה	קפ:	רכה רכו	שס"ט: ו"ו
ה	כ"ה	ע:	לו	קפא:	רכז רכה	שס"ט: ח"ח
ו	כ"ו	ע:	לז	חורה	רכז רל	שס"ט: י"י

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

492 | פרשת וירא | כ' חשוון תשפ"ז

דבר המערכת

"התורה מחכימת פתי, ואפילו מי שנפל למקום שנפל והוא רחוק מאד מה' יתברך על ידי מעשיו הרעים, אף על פי כן יכול להתקרב לה' יתברך בקל על ידי לימוד התורה הקדושה, כי התורה הקדושה יורדת אפילו למי שהוא בעמקי הקליפות בשאול תחתיות ח"ו ומעוררת אותו ומקרבת אותו לה' יתברך, והיא נותנת לפתאים ערמה כי אורייתא מכרזת תמיד עד מתי פתיים תאהבו פתי" (ליקוטי הלכות, חכירות וקבלנות ה"ב).

אכן, אנו מצויים בעיצומה של הסתרה שבתוך הסתרה, המלכות והגדולה נתונה - לדאבון לבנו הקרוע והשסוע - לזדים ומעיקים לשכינה הק', הלוחמים עמו ית' פנים בפנים בתוך ביתו. אבל התורה מלמדת אותנו שלא נהיה פתאים, שלא נימשך אחר ההצלחה הרגעית שלהם, שלא נתפעל כלל מהצלחתם המדומה, כי גדולתם אינה אלא למפלגתם.

איוב (בפרק כ"ח) מתאר את גדולת סודם לפני הפיכתה כמקום שפע נפלא: "ארץ יצא ממנה לחם, מקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו", כי כולה משקה, ובין רגע נהפכה לעיי חרבות אש וגפרית מבלי להשאיר לה זכר.

ואף אנו נטה אוזנינו לקריאת התורה אלינו, שלא נהיה פתאים המתפתים מפועלי און, לא נרצה להתחבר להם ולא ליהנות מהם ומהמונם בכהוא זה, אלא נחכה ונצפה לכך שכל הרשעה כולה כעשן תכלה ושתעבור ממשלת זדון מן הארץ.

נגצל את לילות הזהב העומדים לפנינו להתחנן על גילוי מלכות ה' בכלליות ובפרטיות, יראנו ה' חסדו וישענו יתן לנו, להצמיח קרן ישראל וקרן משיחו בגאולת עולמים

"וזהו בחינת קימת חצות, כי אז מתחיל תיקון האמונה, שהיא בחינת מלכות שנקטנת בעת חשכת לילה וצריכין להעלותה ולהגדילה, ועיקר תיקונה מתחיל בחצות" (ליקוטי הלכות, הפקר ונכסי הגר ד).

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

מענין הפלגת גְּדֵלֶת הָאֶדָם, אָמַר: "כְּשֶׁהָאֶדָם עוֹשֶׂה כֶּךָ בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כֶּךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכַשֶּׁעוֹשֶׂה כֶּךָ בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כֶּךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת". וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "וְאִם טִיטֵשׁ אֲמַעֲנֶשׁ, אֲזַי עַר טוֹט אֲזִי אֲמַאֲר מִיט דְּעַר הָאֲנִי וְעַרְשׁ אֲזִי גִיטָאן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲוִן אֲזַי עַר טוֹט אֲזִי אֲמַאֲר מִיט דְּעַר הָאֲנִי וְעַרְשׁ אֲזִי גִיטָאן אִין אֲלַע עוֹלָמוֹת".

(חיי מוהר"ן)

וְסִעְדּוּ לְבָבְכֶם

וכשמרגיל עצמו להיות רצונו חזק תמיד לה' יתברך ביותר בשעת האכילה דייקא, על ידי זה מבטל רצונות של רתחת הדמים דסטרא אחרא שנמשכין מעכירת הדמים.

תוצאות מלחמה זו אינם רק על עצם הרצון דקדושה אלא היא משפיעה על כלל הצלחת האדם, וכפי שרבי נתן מביא במקום אחר (שם, פדיון בכור ה, ד): "על ידי הארת הרצון בשעת האכילה נמשך כל טוב וחסד ורחמים וכל הישועות שבעולם, כי כולם נמשכין מהארת הרצון העליון, ומפגם הרצון משם נמשכין כל החסרונות וכל היסורים ח"ו".

בפרשתנו אנו לומדים על הכנסת האורחים המופלאה של אברהם אבינו במסירות נפש בשעת חוליו עבור שלושה אורחים שנדמו לו כערביים חשודים על עבודה זרה, והוא אומר להם בין השאר: "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו". מדוע הוא מדגיש להם שהפת יסעד את לבם? - מביא רש"י בשם חז"ל "בתורה בנביאים ובכתובים מצינו דתא סעדתא דליבא [שהלחם סועד את הלב], בתורה סעדו לבכם, בנביאים סעד לבך פת לחם, בכתובים ולחם לבב אנוש יסעד" (רבי נתן מביא את הדברים שם בה' נטילת ידיים לסעודה ו-נד הנ"ל).

מהו הלימוד העמוק האמור כאן שצריך להביא עליו שלושה מקורות מכל חלקי התורה? וכי מי אינו יודע שהאכילה מיישבת לבו של אדם? אלא שחז"ל מלמדים אותנו כאן הסתכלות מחודשת על האכילה, אל תחשבו שאכילה נועדה רק למלאות קיבתו של אדם ולמלאות סיפוק תענוגו, אלא זיכרו היטב כי הלחם מגיע אל הלב, אל מקור הדמים של הנפש. הוא סועד אותו לכאן או לכאן, או שהלב ירתח ויתאוהב לקרבה לה' ולתורתו או חלילה להיפך. מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים מעוררים אותנו: אל תגשו לסעודה בקטנות הדעת ובהעדר שימת לב, אלא חגרו מתניכם במלחמת קיום זו לטוב לכם לנצח.

ומה עצומה היא ההתעוררות אותה אנו מקבלים מהמשך הפרשה, בה מסופר על סופה המר והנמהר של סדום ההפוכה כמו רגע, גפרית ומלח שריפה כל ארצה, סדום שהפכה לסמל של עריצות רשעות ואכזריות, אולם תחילת ירידתה לשפל שכזה החל על ידי אכילה ושיביעה שהרתחה בהם את כל המדות הרעות, וכך מלמדים אותנו חז"ל הקדושים

(ספרי עקב פ"ז): "שאיין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה ... וכן אתה מוצא באנשי סדום שלא מרדו אלא מתוך שביעה, שנאמר הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה ותגבהנה

המשך בעמוד ד'

הוא מתרווח על כסאו, נוטל מכל השפע המוכן לפניו ומכניס לפיו בשלווה, כמה טוב שיש לו זמן מנוחה בו הינו סועד סעודה דשנה ומרפה מעט מכל מרוצת חייו, בשעה זו כל מגמתו לשכוח ולברוח מהכל, להנות ולהשתחרר, לקרוא סיפורים וחדשות העולם, לתת מרגוע לגופו מעמלו הקשה...

שעת סעודה, לפי הבנתם השטחית של בעלי הנאות העולם הזה, הינה שעת מילוי תאוות הגוף, אולם לאמתו של דבר שעת סעודה היא שעה גורלית מאד, שעה שמכריעים בה את הכף לכאן או לכאן, שעת מלחמה! וכלשון קדשו של רבי נתן: "בשעת האכילה הוא עידן קרבא, כי סטרא אחרא קאים על פתורא דבר נש לקטרגא ליה, [בשעת האכילה הוא עת מלחמה, כי הסטרא אחרא עומדת על שולחנו של אדם לקטרג עליו] כמו שאיתא בזוהר הקדוש, ורוצה להתגבר על האדם" (ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, כא).

עיקרה של מלחמה זאת נטושה סביב רצונותיו של האדם בשעת אכילתו. האכילה מחדשת דם בגופו של האדם, והדם הוא הנפש שהוא שורש הרצון. אפשר שאדם יזכה בשעת האכילה להתעצמות הרצונות לבוורא (ראה ליקוטי מוהר"ן ח"ב, ז), והרצון הוא הרי יסוד הקדושה והעבודה, וכמו שמעיד רבי נתן: "שמענו מפיו זכרוננו לברכה בעצמו, מגודל מעלת הרצון דקדושה שהוא עיקר עבודת ה', וכל העבודות תורה ותפילה ומצוות ומעשים טובים כולם כלולים בזה, ואי אפשר לזכות לשום דבר שבקדושה כי אם על ידי זה" (שם, ברכת המזון ד, כ). ולעומת זאת, אפשר שהאדם יבוא אז לידי רתחת הדמים הרעים, להגביר חלילה את כל התאוות הרעות ביתר שאת ח"ו.

ועל כך בוערת המלחמה; בכוחה של אכילה בקדושה להפוך את הרצונות לזכים וקדושים, וכמו כן על ידי אכילה שאינה כראוי אפשר חלילה ליפול אל ההיפך. וכפי שמרחיב שם (אות מה): "זה ידוע, שעיקר האכילה שהוא להחיות את האדם עיקרה הוא בשביל הדמים, כי הדם הוא הנפש והוא מחיה את האדם. אבל העיקר לאכול בקדושה עד שיבוא להארת הרצון המופלג, שהוא בחינת חמימות הדמים דקדושה לבעור ולהתלהב לה' יתברך בשלהובין דרחימותא. אבל כשאינו אוכל בקדושה, אזי הדמים שמקבלים חיות מהמאכל אינם זכים ויש לו עכירת דמים ומשם כל בלבול הדעת ומשם כל הרוח שטות"

והוא מוסיף שם, שכשהאדם מתגבר להמשיך על עצמו הארת הרצון בשעת האכילה "על ידי זה מבטל הרצונות הרעים של רתחת הדמים, ומהפך רתחת הדמים אל הקדושה שירגיל עצמו להמשיך רצונו תמיד לה' יתברך. כי כשהזקם זה נופל,

לתנובות והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את העיון באימיל מידי שבוע

הדל"נ 4:15 • נץ החמה 5:52 • סוּזְק"ש 7:52
צאת השבת 5:28 • צאה"ש לר"ת 6:06

אפילו דיבור אחד לבד!

ואמר לו ר' אפרים של יאמר: **ריבוננו של עולם ווארף מיר נישט אוועק** [= ריבוננו של עולם אל תשליך אותי מלפניך] (אוסף מכתבים, מכתב קסג).

וכיון שהזכרנו סיפור זה, נעתיק גם מכתבו של הרה"ח רבי יעקב גדליה תפילינסקי זצ"ל (שאר בשרו של יבדלחט"א הגרי"מ שליט"א) וכך הוא מספר:

"אכתוב לך שבח על ר' שליט"א, איני מתכוון בזה לכתוב שבחו אלא שאני בטוח שזה יעזור אותו, גם אותי זה עורר מאד. לפני כמה שבועות הלכנו ביחד לשדה ו... **נכנס למערה אחת והתחיל לצעוק, וכל השעה התבודדות שמעתי ממנו רק אלו המלות 'ריבוננו של עולם העלף מיר אז איך זאל תמיד גידיינקען אז ס'איז דא נאך א וועלט'** [= רבש"ע, תעזור לי שאזכור תמיד שיש עוד עולם] והמילות האחרונות 'אז ס'איז דא נאך א וועלט' חזר ממש כל השעה בצעקות נוראות ובנעימות גדולה שאיני יכול לתאר לך בכתב" (שארי"ת יעקב, מכתב מחודש כסלו תש"כ).

כלל הדברים:

גם אם אין לאדם דיבורים לפרש שיחתו, ידבר עכ"פ דיבור אחד לפני השם יתברך שוב ושוב, מתוך אמונה איתנה שהדיבור הזה יקר וחשוב עד למאד!

ונסיים בב' קטעים מתוך דברי מוהרנ"ת על החשיבות של 'דיבור אחד':

"אפילו מי שעשה מה שעשה ועבר מה שעבר, אף על פי כן אסור לו להיות זקן ח"ו, והוא צריך ליזהר ביותר ויותר מבחינת זקנה, שלא יבוא לידי שום יאוש ח"ו, שלא יאמר בלבו שכבר נזקן ח"ו במעשיו וכו' עד שאי אפשר לו להשתנות ח"ו. רק יתחזק להתחיל בכל מה דאפשר, ויעשה מה שיוכל, דבר קטן או דבר גדול, **אפילו אם לא יוכל לומר כי אם דיבור אחד ממש בתפילה או בהתבודדות**, או ללמוד מעט דמעות, **על כל פנים יעשה מה שיוכל, ויתחזק ויחיה את עצמו במעט דמעות שזוכה עדיין ליגע בקדושת ישראל**.

"כי בוודאי כל מה שיעשה איזה דבר שבקדושה בשביל ה' יתברך, אפילו נקודה קטנה בעלמא, בוודאי לא יאבד לעתיד שום דבר, אפילו דיבור אחד בתורה או תפילה או פרוטה אחת לצדקה וכיוצא בזה. ולא די שזה לא יאבד בוודאי בשום אופן, אפילו יהיה מי שיהיה, אפילו אם חס ושלוש עבר על כל התורה כולה כמה פעמים, אף על פי כן אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכן כל בריה, וכל מה שפעל ועשה בשביל ה' יתברך דבר גדול ודבר קטן לא יאבד דבר לעתיד" (ליקוטי הלכות, תרומות ומעשרות ג, ב).

היות ועיקר העצה לזכות למה שצריך לזכות היא התפילה וההתבודדות, והיות שפעמים רבות בבוא האדם לפרש שיחתו לפני ה' נאטם לבו ופיו, לכן אמרנו להזכיר לעצמנו מחדש את אשר גילה לנו רבינו שאפילו אם אין יכולים לדבר לפני ה' רק דיבור אחד, גם זה טוב מאד, ויש להתמיד בזה בעקשנות גדולה מתוך אמונה איתנה בחשיבות הדיבור האחד הזה שכוחו גדול מאד.

ואלו הם דברי רבינו בענין זה:

"עוד אמר לענין התבודדות, שהיה דרכו ז"ל לזרז מאד בזה להיות רגיל מאד בהתבודדות, לפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל יום ויום. ואמר: **שאפילו כשאין יכולין לדבר כלל, אפילו כשמדברין רק דיבור אחד, גם כן טוב מאד!** ואמר, שאפילו אם אינו יכול לדבר רק דיבור אחד, יהיה חזק בדעתו, וידבר אותו הדיבור כמה וכמה פעמים בלי שיעור וערך, **ואפילו אם יבלה כמה וכמה ימים בדיבור זה לבד, גם זה טוב**. ויהיה חזק ואמץ וירבה לדבר אותו הדיבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם יתברך ויפתח פיו ויוכל לפרש שיחתו" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, צו).

ובחיי מוהר"ן איתא: "אמר: **אפילו כשאין יכולין לדבר בהתבודדות רק תיבת 'ריבוננו של עולם' גם כן טוב מאד**" (חיי מוהר"ן, תמ. וכן נעתיק זאת בליקוטי עצות, התבודדות טז).

וע"פ הדברים האלה, נבין את הסיפור דלהלן: "אחד קבל לפני מוהרנ"ת זצ"ל שאין לו דיבורים בשעת התבודדות, וגער בו מוהרנ"ת ואמר לו: **הכי אינך יכול לומר 'ריבוננו של עולם' ראטיווע מיר'?** [= רבש"ע תציל אותי] **זאגט מען טויזיגט מאל** [= אומרים אלף פעמים] **ריבוננו של עולם**" (אבני ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת, א).

כי אכן, גם אם אין האדם יכול לומר שום דיבור, רק לחזור שוב ושוב "ריבוננו של עולם תציל אותי", הרי זה יקר ונפלא עד למאד!

ומן הענין לציין לסיפור נפלא המובא ב'אוסף מכתבים' זו"ל:

"ונזכרתי כעת מה שסיפר לי הרה"ח ר' אלי' ראטה שליט"א (הוא היה מקורב הרבה אצל ר' שלמה האדמו"ר הזקן מזוועהיל זצ"ל. ור' אלי' הנ"ל יודע ג"כ מספרי רבינו הק'): פעם היה רוצה ללכת לכותל המערבי, ושאל את הרה"ק ר' אפרים זצ"ל: בהיות ורבינו הק' אמר שבעת ההתבודדות אפילו אם יכולים לומר רק מילה אחת לפני השי"ת, יעסוק בזה הדיבור הרבה עד שיתעורר לפרש את כל אשר בלבו, וביקש מר' אפרים לשיגיד לו מילה אחת מה שיבקש, כי לבו נסתם לגמרי.

פניני התחזקות והתעוררות

שנערכו ונעבדו מתוך אינציות שיחתיו של הגרי"מ שכנער שליט"א

שביבי אור

"אין שמחה אלא בבשר"

תקופת 'בספר נכתבים'...

גמורה. וכאשר הנביא חזר אל המציאות הארצית, ונכנס שוב לתחום ההשפעה של כוח הבחירה, היה מוכרח להתאמץ ולהאמין במה שראה מקודם, וכבר היה לו נסיון אם לקיים השליחות שהוטלה עליו. ועל זה נאמר שנביא שעבר על דברי עצמו חייב מיתה.

והנה על הפסוק (בראשית וידא) **"וילך ה' כאשר כילה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו"** - פירושו, אחרי שנסתיימה התגלות האלקות אזי שב אברהם למקומו, דהיינו למקומו הגשמי של עולם הבחירה והיה צריך להתחזק באמונה הקדושה באותה מדרגה שמקודם. ומובא בשם החוזה מלובלין זי"ע שאמר: **"אפילו כשהשם יתברך היה אומר לי זאת, תיכף לאחר מכן צריכים חיזוק לא לפקפק אם אכן כך הוא הדבר"**...

איתא בספרים שיש עולם עליון ששם מתקשים להבין איך יתכן שנמצא בבריאה גם עולם הבחירה, ולפי גודל ההתגלות האלקות למעלה הם צריכים להתאמצות יתירה כדי להאמין שיש בבריאה גם מקום ששם השי"ת מוסתר וקיימת בחירה לגבאים לעבור על רצונו יתברך, וזה דבר פלא מאד.

ואעפ"כ למרות שיש להקב"ה עולמות גבוהים ונשגבים כאלו, עיקר נחת רוחו של הקב"ה הוא מעבודת העולם הזה הגשמי המלא הסתרות. וכמו שמוזכר בשם הבעש"ט על מאמר חז"ל **"אין שמחה אלא בבשר"** - כלומר, אין שמחה לפני השי"ת כמו השמחה הזאת כאשר הבשר ודם הבעל בחירה עובד את השי"ת למרות כל המניעות וההסתרות והיסורים דהאי עלמא.

שקולה כנגד עבודה גדולה של צדיקים שבדורות הראשונים. ויחד עם גודל תוקף ההסתרה גבר גם גודל כוח הבחירה, והאדם נמצא בזה העולם במאבק מתמיד בין כוחות הטוב ובין כוחות הרע כאשר כל צד מנסה לשכנע אותו לצדו, כמו שמוזכר **בזוהר הקדוש** על הפסוק **"ויצר ה' אלקים את האדם"** שהיו כאן שתי יצירות, יצירה לטוב ויצירה לביש, יצירה לשכר ויצירה לעונש, והאדם הוא הנברא היחיד הנמצא במרכז של לחץ תמידי בלתי פוסק של הבחירה.

"ואברהם שב למקומו"

בליקוטי הלכות מובא בזה"ל: "שזה כלל גדול, שכל העולם לא נברא כי אם בשביל הבחירה... ועל כן הבחירה יש לה כוח גדול מאד מאד כידוע. ועיקר כוח הבחירה היא ע"י השי"ת העלים והסתיר רצונו בהסתרות והעלמות גדולות ותלה הכל ברצון האדם בבחי' והארץ נתן לבני אדם".

וכדי להבין ביתר בהירות את גודל תוקף כוח הבחירה, נעלה כאן כמה ענינים הסובבים כולם בנושא הבחירה:

מובא בקונטרס **"מאמר העיקרים להרמח"ל ז"ל"** סדר קבלת הנבואה ע"י הנביאים: כאשר הופיעה הנבואה לנביא היה הנביא שרוי במצב של התפשטות הגשמיות מוחלט, ואחזו בו רעדה ופחדים גדולים וכל איברי גופו נזדעזעו והתבטלו הרגשותיו הטבעיות ונשאר כאיש ישן, ואז מתוך תרדמתו הזאת נתגלו לעיניו מראות שיתראו לפניו לאחר מכן, וידע מה שיהיה רצון העליון. וכל זאת נתברר לנביא בוודאות

על המשנה: **"דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים"** מובא בשם הבעל שם טוב כי מרומזות כאן שלוש תקופות בעם ישראל: "עין רואה" מרמזת לתקופת הנביאים, שראו בעיניהם מחזות אלקים. "אוזן שומעת" היא התקופה המאוחרת יותר, תקופת רוח הקודש ובת קול. וכעת נשארה לנו רק הבחינה של "וכל מעשיך בספר נכתבים", היינו כל ההשארה והחיות דקדושה הם מלימוד ועיון בספרים הקדושים. וזה תפקידנו כהיום להדבק בספרים הקדושים, בתורה ובתפילה ובכתבי הצדיקים הקדושים ומהם ניקח לעבוד את השם ולהלחם בסטרא אחרא החפצה לעקור אותנו מעץ החיים ח"ו.

ואודות תקופתנו, תקופת עקבתא דמשיחא, מובא בספרים הק' שתהיה התפשטות והשתוללות של הבעל דבר וכת דיליה באופן כזה שלא היה מימות עולם, ועד כדי כך שכאשר האיש הישראלי עומד לקיים איזה מצוה ממצוות ה' בא הבעל דבר וחוטף אותה מתוך כף ידו, אולם הקב"ה הקדים רפואה למכה, וגם אם הוא מצליח לגזול ממנו ולמנעו מאיזה מצוות, **בכל זאת ישארו בידי עוד הרבה מצוות שהבע"ד לא הצליח לחטוף אותם**, היות שהוא מקיים הרבה מצוות כמאמר חז"ל על הפסוק (משלי כד): **"בתחבולות תעשה לך מלחמה"**, ר' נתן ור' אחא בשם ר' סימון אמרו, אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצוות. גם מובא שכפי גודל ההתגברות של הבעל דבר בסוף הדורות כל עובדא דקדושה אפילו קטנה,

ברכת האורה

בשולחן ערוך (סימן רא ס"א) נפסק שאם יש אורח בסעודה הוא המזמין כדי שיברך לבעל הבית, לפי שבזמנים היה רק המזמין מברך וכולם היו שומעים ויוצאים ממנו, ואם בעל הבית היה מזמין לא היה יכול לברך את עצמו, לכן תיקנו שיזמן האורח כדי שיוכל לברך את בעל הבית, והוא מוסיף ברכת האורח הנדפס בסידורים ומובא בגמרא (ברכות מז). יהי רצון שלא יבוש בעל הבית לא בעולם הזה ולא בעולם הבא וכו'.

והנה בזמנינו שכל אחד מברך לעצמו גם כשמברכים על הכוס כתב **הערוך השולחן** (ס"ג) שכיון כל אחד מברך ברכת המזון מחוייב כל אורח לברך ברכה זו אף שלא כיבדו בעל הבית לזמן על הכוס. וכן כתב **בשאלת יעבץ** (ח"א ס"י עד) שבזמנינו שכל אחד מברך לעצמו צריך כל אורח לברך ברכת האורח גם אם אינו מזמין על הכוס.

אמנם **המשנה ברורה** (שם ס"ה ושע"צ סק"ד) הביא שמנהג העולם שאין אומרים את כל הנוסח של ברכת האורח, רק אומרים 'הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה' בלבד. וגם אורח שאינו מברך על הכוס אומר כן. ותמה למה באמת אין אנו אומרים את כל הנוסח המובא בגמרא. ואולי אפשר להסביר טעם מנהג העולם כן; כי הנה בנוסח הרחמן שלנו אנו מתפללים שהבעל הבית וכל בני ביתו יתברכו בברכת אברהם יצחק ויעקב, בברכת בכל מכל כל, שלא לצורך.

שקראו הרבה אין משגיחין על זה, ואין הדבר צריך לפנים שהוא דבר אסור, ואני צועק ככרוכי גם על הלוחות ששולחים מאיזה מוסדות להרבה בני אדם ומדפיסים שם כמה ברכות ונוסח הקדיש, וצריך להשתדל ששום מוסד לא יעשה זה. ואני בעצמי נזהרתי שאף על הזמנות לחתונות בני ובנותי לא כתבתי שום פסוק אף לא קול ששון, וכן הוא מן הראוי לכל אדם להתנהג. ע"כ.

ולאחרונה הופרץ הדבר ביותר שמכניסים פסוקים לתוך מודעות פרסומת ולתוך קבלות והזמנות, ומחלקים אותם בדואר וברחוב, ודברי תורה מסתובבים בראש כל חוצות ובאים לידי זלזול, וכבר יצאו על זה כרוזים שונים מרבנים וגאונים שהדבר אסור בתכלית האיסור, והרוצה לזכות הרבים ידאג שלא יבוא חטא על ידו חס ושלום.

ההיתרים בהנ"ל

ואלו שנוהגים לצטט פסוק בנוסח הזמנה וכדומה צריך להיזהר לכתוב באופן שלא יהיה חשש איסור, ויש בזה כמה אופנים: אם נכתב בדרך צחות ומליצה בלבד אין בזה חשש, כמו צהלי רונני יושבת ציון ככינוי על רב וגדול שבא לעיר. וכן אם כותבים רק ב' תיבות מהפסוק אין חשש (עי' שיע"ר ס"י רפד ס"ב וש"ת שה"ל ח"א ס"י דסד). כמו כן אם כותבים אותיות מקוטעות או שינויים בתוך ג' תיבות של הפסוק אין חשש (פ"ת ס"י רפג ס"ב).

הדפסת פסוקים ומאמרי חז"ל

עיקר הדין, ולכן כתב דלאו שפיר עבדי אותם שכותבים פסוקים על הכותל לסימן טוב. וכן כתב **המשנה ברורה בהלכות סוכה** (סימן תרלח ס"ק ד); 'אסור לחקוק פסוק בסוכות תשבו על דלעת וכיוצא בו ולתלותו בסוכה דיבוא לידי בזיון, וגם שאסור לכתוב פסוקים מן התורה אלא אם כן יש בהן ספר שלם, ואף על גב דנוהגין היתר להתלמד בהן דוקא אבל שלא לצורך אסור'. ע"כ.

מאידך, **הש"ך** (שם סק"ו) הביא בשם **הלבוש** שמותר לכתוב פסוקים על מפות של ספר תורה מפני שהם תשמישי קדושה ואין חשש שיבואו לידי בזיון ואסור לנהוג בהם קלות, ואף שאסור לכתוב מן התורה פסוקים כבר נתפשט המנהג להקל בזה. ובשו"ת **התשב"ץ** (ח"א ס"ב) משמע שטעם המנהג הוא משום שאין איסור לכתוב אלא אם כן רוצים להגות בה ולקרות, אבל לכתוב סתם פסוקים שלא לשם כוונת לימוד אין איסור.

הכרעת המשנה ברורה בהנ"ל

למעשה פסק **המשנה ברורה בהלכות ציצית** (סימן כד ס"ק ט) כשיטת ה"ט"ז שאין להורות היתר לכתחילה לרקום דברי תורה על מפות בית הכנסת.

אמנם מבואר מדבריו שכל זה הוא רק במקום שאין צורך כלל, אבל אם יש איזה צורך נהגו להקל אף שאין הכרח לצורך הזה. כן משמע ממה שפסק **בהלכות תפילין** (ס"י ס"ג) שמותר לכתוב פסוקים בנייר ולתלותם בפתח בית הכנסת. וכוונתו על המנהג שהיה נהוג בזמנם לכתוב על נייר פסוקים לעורר את העם לשוב אל ה', פסוק 'כי ביום הזה יכפר עליכם', או פסוק 'שמע ישראל' וכדומה, והיו תולים אותו למעלה מן התיבה או בפתחי בית הכנסת (כמבואר במח"ש שם ס"א). ואף שאין הכרח לתלות שלטים כאלו, כיון שמטרת השלט לעורר את לב העם לתשובה נהגו להקל.

וכענין זה כתב **המחצית השקל** (שם) שנהגו לכתוב על כותל בית הכנסת דברים הכתובים בסדורי תפלה, כמו י"ג מדות של רחמים ופסוקי ויהי בנסוע הארון, דכמו שהותר לכתבם בסדורי תפלה משום עת לעשות, הוא הדין שמותר לכתבם על הכותל, דמאי שנא כותל ומאי שנא סידור תפלה.

האיסור הנ"ל הוא גם על מאמרי חז"ל

ויש לדעת שהאיסור לכתוב פסוקים שלא לצורך אינו רק על פסוקי תורה שבכתב, אלא גם על מאמרי חז"ל של תורה שבעל פה, שהרי מעיקר הדין תורה שבעל פה לא ניתנה ליכתב על שום כתב, ולא הותר אלא משום עת לעשות ואם כן אין היתר רק אם יש בזה צורך. ובשו"ת **אגרות משה** (י"ד ח"ב ס"י קלה) הוסיף שאסור להדפיס נוסח ברכת המזון ושאר ברכות אפילו בלא השמות ללא צורך, משום דנוסח הברכות הוא גם כן תורה ככל תורה שבעל פה, וכיון שאז היה אסור לכתוב תורה שבעל פה ממילא אסור גם בזמן הזה

איסור לומר בעל פה דברים שבכתב

בגמרא במסכת גיטין (ס:) מובא בזה הלשון: כתיב כתוב לך את הדברים האלה, וכתוב כי על פי הדברים האלה, הא כיצד? דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומר על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומר בכתב. דבי רבי ישמעאל תנא 'אלה' - אלה אתה כותב, ואי אתה כותב הלכות. ע"כ. - כלומר חז"ל למדו מפסוקים אלו שהתורה הקדושה הקפידה שתורה שבכתב יהיה דוקא בכתב, ותורה שבעל פה יהיה דוקא בעל פה ולא בכתב. ועל פי זה נפסק **בשולחן ערוך** (א"ח ס"י מט) שאסור לומר תורה שבכתב בעל פה.

האיסור לכתוב דברי תורה שלא על הקלף

מטעם זה נאסר בזמנים הקדמונים לכתוב תורה שבכתב שלא על הקלף ובדיו, כיון שאין על זה דין כתיבה, והרי זה כאילו נאמר בעל פה, וכן היה אסור לכתוב תורה שבעל פה על שום ספר. אך כימי חז"ל הותרו התנאים לכתוב תורה שבכתב בספרים לצורך לימוד, כפי שכתב **המשנה ברורה** (ס"י שלד ס"ק לא) כלשון דלהלן;

מצד הדין, תורה שבכתב אין כותבין אלא כתב אשורית ובלשון הקודש, ותורה שבעל פה אסור לכתוב אלא קורין אותם בעל פה, ואם שינה הן תורה שבכתב שכתבו שלא כדין בכתבו או בלשונו, או אם כתב תורה שבעל פה אין קורין בהם. אבל האידנא דבציר ליבא כי נתמעט הדעת והזכרון הותר לכתוב תורה שבעל פה כדי שלא ישתכחו, וגם בכל כתב ולשון, וגם תורה שבכתב בכל לשון ובכל כתב כדי שייבנו כל העם את דברי התורה, כי אין הכל בקיאין בלשון הקודש וסמכו כל זה על מה דכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך. עכ"ל המשנה ברורה.

האיסור לכתוב פסוקים

והנה **בגמרא במסכת גיטין** (שם ע"א) מבואר שגם לאחר שהותר לכתוב תורה שבכתב משום עת לעשות, הוא רק בספר שלם כדוגמת ספר תורה, ולא חומש אחד או פרשה אחת אפילו לצורך לימוד. וכן פסק **המחבר בשולחן ערוך הלכות ספר תורה** (י"ד ס"י רפג ס"ב) שאסור לכתוב מגילה אחת של ספר תורה בפני עצמה.

אמנם למעשה העידו ה"ט"ז (סק"א) והש"ך (סק"ג) שהמנהג פשוט בכל המדינות להקל בזה, לפי שבזמן הזה נחלש הזכרון עוד יותר ואין יודעים בעל פה ואם לא יתירו לכתוב פסוקים יבואו לידי ביטול קריאת שמע ותפילה.

שלא לצורך אסור גם בזמנינו

והנה מבואר בט"ז (שם ומקורו מנח"ש הרמב"ם פטר הדור ס"י ז) שכל ההיתר לכתוב פסוקים הוא רק אם כותבים לצורך להתלמד או להתפלל משום עת לעשות לה', אבל אסור לכתוב סתם פסוקים על חפצים שלא לצורך כפי

הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א (י"ה)

בהתנעש עולם ומלואו

משך השנים משנת תקנ"ה והלאה מוכרות וידועות כשנים קשות בהם התגעש העולם במלחמה עולמית עקובה מדם. נפוליון באנפארטה שעלה מאשפתות הצליח להשתלט על מדינת צרפת והתמנה לקיסר. הוא הפך את צרפת למעצמה אדירה והיה הולך וכובש מדינה אחר מדינה בניצחונות כבירים. תאוות השלטון שלו לא באה על סיפוקה עד כיבוש העולם כולו תחת דגלו. באותם הימים כשעמד נפוליון בראש צבאו בערי ארץ ישראל במלחמתו נגד הטורקים, החליט רבינו לנסוע לארץ ישראל ויהי מה, למרות שהדרכים היו בחזקת סכנה והמלחמה נטושה על פני כל הארץ. (עיין על כך בספר אוצר יראת שמים כרך ג).

וכך מתואר בספר שבחי הר"ן (אות יד, סדר נסיעתו של רבינו לארץ ישראל): "ואז באותו העת היתה המלחמה של הצרפת, שהלך הצרפת לארץ התוגר למצרים ולארץ ישראל וכיוצא כמפורסם. וכאשר נשמע לאנשי סטנבול שהמלחמה הנ"ל מתעוררת, והצרפת הולך ובא על הים, אזי לא רצו קהילה קדישא של סטנבול להניח שום יהודי לצאת מקיר העיר וחוצה, לפרוש על הים" וכו' עיי"ש.

מלך מהיכלי התמורות

אם עד כה ידע נפוליון בעיקר כיבושים וניצחונות, הרי שבהיותו בארץ ישראל החל מזלו להתעמעם, כי אז הצליחו בני מדינת איטליה להשתחרר מעולו, ואף בצרפת עצמה התעוררו רגשי כעס ומורת רוח על שמשעבד את עמו במלחמה. כששמע נפוליון מכך מיהר לשוב לצרפת, כשעל הדרך הוא הגיע שוב לאיטליה וכבש אותה בחזרה. בכמה מכתבי העתים של חצרות החסידיים מתואר על מפגש כביכול שהתקיים בין רבינו לנפוליון בעיר עכו, ועל חילופי הדברים ביניהם, אך לסיפור זה אין כלל סימוכין בקרב יודעי העתים וכתבי הדורות של אנ"ש.

רבינו הק' בתורתיו ובשיחותיו הק' בכמה מקומות אכן פעל ועסק (כמו כל גדולי הצדיקים באותו הדור) בנפוליון ובשלטונו ובמדינת צרפת בכללותה. כך מופיע בחיי מוהר"ן (אות ס"א): "במוצאי שבת פרשת נח שנת תק"ע... נכנסנו אליו אני וחברי רבי נפתלי. וצווה לספר לו חדשות, כדרכו תמיד שהיה שואל לספר לו חדשות דייקא, וסיפר לו רבי נפתלי מה ששמע אז מענין מלחמת הצרפת שהיה באותן העתים. ואז באותה השיחה היינו מתפללים ומתמיהים על גודל התנשאות שנתנשא כל כך פתאום, כי היה בתחילה עבד פשוט ונעשה קיסר. ודיברנו עמו אז מענין זה. ענה ואמר: מי יודע איזה נשמה יש לו, כי יכול להיות שנתחלף, כי כן בהיכלי התמורות נתחלפין לפעמים הנשמות וכו'. ואחר כך התחיל לספר שכבר היה מעשה כזאת שפעם אחת ילדה המלכה ובאותו העת וכו' וסיפר כל המעשה של הבן מלך שנחלף".

ועיין בחיי מוהר"ן (אות כ'): "ם אמר שהתורה הזאת (תורה כט קמא האי גברא דאזל בעי איתתא) עומדת על הצרפת, כי מדבר שם מכסף וממון היינו מענין תיקון הכללי של המשא ומתן. וכן מדבר שם מתיקון הדיבור על ידי שבח הצדיקים ומבגדים לבנים, וזה 'כסף נבחר לשון צדיק' סופי תיבות 'פרנק' [צרפת בלע"ז]". בספר 'באבי הנחל' (להגה"ח רבי ברוך אפרים ברבי יעקב) מאריך לבאר את קשר פסוק זה שרמז רבינו למלכות צרפת. כי אנשי צרפת

המשך מעמוד א'

ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן כאשר ראית".

תחילת ההתקדשות השייכת גם לפי מדרגתנו היא, קודם כל: לדקדק על כשרות המזון, לברך בכונה פשוטה ובמתינות ולאכול בדרך ארץ ולא כרעבתן, כמו כן להתפלל ולעורר רצונות בעת האכילה שגם הוא ממקומו הנמוך משתוקק ורוצה להתקרב לה' שמרבה להיטיב עמו ונותן לו לחם להחיותו.

וכפי שרבי נתן (שם,תל-ד ג-ג) מחזק ידי הרחוקים עדיין משלימות

היו ההיפך הגמור מן 'התיקון הכללי' כי ידועים היו בהשחתת דרכם בענייני קדושה, וכן אסרו על תנינת צדקה והיו גוומים בדיבורם שעל זה מרמז רבינו בסיפורי מעשיות (מעשה י"ב מבעל תפילה) על כת המדברים שמצאו לעצמם 'איש צרפתי משוגע' שדיבר בכמה לשונות". (עיין על כך בספר 'נעימות נצח' בביאורו הנפלא על תורה זו).

נפוליון ויחסו לכלל ישראל

למעשה, כל מטרתו של נפוליון בכל כבישותיו שכבש היתה כדי להשליט את עיקרי שיטתו (אמנציפציה) שהיא: שוויון זכויות ושחרור משעבוד לכל אדם באשר הוא, ללא הבדל גזע, מוצא או דת. מסיבה זו קירב גם את היהודים, שעד לאותה שעה נתונים היו למרמס תחת עול הגויים בכל מקומות מושבותיהם. לשם כך אף אמר להקים מחדש את מוסד הסנהדרין שיהא נתון למרותו, ובאמצעותו ישליט את דעותיו על כלל היהודים. אולם ברור היה, כי כוונתו לא הייתה לטובת עם ישראל, אלא לצורך עצמו בלבד. ואכן עם השלטת שיטתו על כל המדינות שכבש התכוון נפוליון לקרב חייו לנצח את מלכות רוסיה הגדולה שנשלטה אז על ידי הצאר אלכסנדר הראשון. ב"ד תמוז תקע"ב פלש נפוליון בראש צבאו אל ערי רוסיה כשהוא הולך וכובש בכל מקום בואו במשך חודשיים ומחצה עד שהגיע לפאתי מוסקבה עיר הבירה.

מן השמים נלחמו

בין גדולי ומאורי הדור ההוא התנהל הויכוח האם לצדד בעד נפוליון, שכאמור הבטיח חופש דת ושחרור מהשעבוד הנוקשה לנתיניו היהודים. אך אליה וקוץ בה, כי ההתקרבות בין ישראל לעמים גרמה לעזיבת הדת ולהתבוללות רח"ל. מצד שני, עמדה מלכות רוסיה הרשעה שאמנם העיקה לעם ישראל ורבים חללים הפילה, אולם חיי התורה והדת נשמרו בה גם במצור ובמצוק.

צדיקי פולין תלמידי הרה"ק הרר"א מליז'ענסק זי"ע, כמו הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע, הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע ובתחילה גם הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע, צידדו בעד נפוליון ואף פעלו פעולות נשגבות למען הצלחתו בשדה הקרב.

מאידך, עמד בעל התניא וסיעתו בהם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע (מסופר, כי בעת ששבת הרה"ק מראפשיץ בקאזניץ בפרשת יתרו כאשר קראו בתורה "כי נבול תבול", קרא הרה"ק מרופשיץ: 'נפוליאון תיפול') ולאחר מכן הצטרף לדעה זו גם המגיד מקאזניץ ועוד, צידדו בפעולותיהם הנשגבות דווקא למען הצאר הרוסי. בעל התניא מכנה את נפוליון באגרותיו: "שטן המנגד בכל ההתנגדות אל הטוב שכל חיותו לפעול רק רע ... תולה הכל בכוחו וגבורתו, אשר בגאווה וגובה לבבו מתלוצץ באמונת ה'... אם תגבר יד צרפת ותרבה האפיקורסות בישראל לא יישאר אחד ביהדותו..."

בראש השנה תקע"ג החל המגיד מקאזניץ להתפלל עוד קודם שעלה עמוד השחר, על מנת שיוכל לתקוע בשופר בשעה מוקדמת (להצלחת נפוליון), אך כשנטל את השופר בידו הניחו על הבימה, ואמר: "הליטוואק" [כשכוונתו על בעל התניא] הערים עליו, והקדים לתקוע קודם התפילה. ואף המגיד מקאזניץ חדל לתמוך בצד נפוליון כאשר נודע לו כי גזר על היהודים להתגייס לצבא. ואכן באותה שנה החלה תבוסתו של נפוליון עד שנוצח.

קדושת האכילה: "כי לא די שאסור ליפול בדעתו על ידי אכילתו, אדרבא, צריכין לידע ולהאמין שאכילת איש הישראלי יקרה מאד מאחר שאכילתו על פי התורה על כל פנים שאינו אוכל דבר האסור ח"ו וגם מברך על כל דבר תחלה וסוף, ועל ידי זה כל אדם מישראל מברר ברורים הרבה באכילתו. ויש לו לאכול בשמחה ובהתחזקות גדול בה' יתברך עד שיזכה בשעת אכילתו דייקא להארת הרצון שישתוקק אז דיקא לה' יתברך ברצון מופלג מאד".

רבי נחמן מלשינער (מ"ה)

'חזן' ומננן מסטרא דליואי

כפי שסיפרנו בשבוע הקודם, נעשה ר' נחמן 'חזן' מומחה ונפלא, ע"י ברכתו של מוהרנ"ת. וכתב על כך בנו רבי אברהם ב"ר נחמן: שמה שאמר רבינו ז"ל שהוא מצפה על שלשה דברים, ואחד מהם שיהיה לו חזן שיש לו קול נאה ומתקבל, נראה מבורר שהיתה כוונת רבינו ז"ל על רבי נחמן מטולטשין ז"ל, ומה מאד נפלאים דרכי השי"ת וסיבותיו אשר סיבב שהיה גם שם כינוי שלו [= שם המשפחה] בשם "חזן", כי היה נקרא בשם רבי "נחמן חזן", וגם היה לו, אשר ניגונא הוא מסטרא דליוואי (עיין ליקו"מ ח"א ס' רל"ז) (שיחות וסיפורים דף קל"ז וקל"ח).

חזן מיוחד בין חזני רמתא

העיר אומאן היתה מאז ומקדם עיר של חזנים, ודרו בה הרבה בעלי מנגינים וחזנים, וכל חזן שהיה בסביבות אוקריינא והיה רוצה להשמיע את קולו הנאה, היה בא לאומאן אל המבינים בענין חזנות, כי בה דרו הרבה מגדולי החזנים המפורסמים באיזור אוקריינא, כמו ר' יעקב סירוקה ועוד. ואף על פי כן הכירו תושבי העיר בנפלאות תפילתו של ר' נחמן מטולטשין בימים הנוראים.

وهיו נוהגים הרבה מתושבי העיר שאחר שסיימו את תפלתם בבית הכנסת הגדול שבעיר היו באים להתבשם מתפילתו של ר' נחמן, והיו אומרים התושבים לאנ"ל: איפה מנגיע תפילת החזן ר' יעקב לתפילתו של ר' נחמן הבעל תפילה-שלכם!? אף על פי שקולו של ר' נחמן לא היה קול צלול, כי קולו היה צרוד ובקול שאגה, אולם היה בהשתפכות הנפש אשר הלהיבה את לב הקהל (לעומתו, הבעל תפילה ביום השני בראש השנה, הרה"ח ר' לייבל קאנסטאטינער, היה בעל בכי וחזן גדול) (שיש"ק ח"ג סי' ר"ע).

חזן בימים נוראים

כוחו של ר' נחמן בתפילה כבר התחיל בעיר ברסלב, שהיה נוהג להתפלל שם לפני העמוד ביום הכיפורים, וזה היה לפני שהתחיל להתפלל באומאן (שיש"ק ח"ג סי' שי"ג). ואח"כ בהיותו בן ל"ד שנה בשנת תר"ח (כי נולד בשנת תקע"ד) החל להתפלל מוסף כשליש ציבור בקיבוץ אנ"ש בראש השנה, והתפלל עד סוף ימיו, בשנת תרמ"ד שבה נסתלק (שיש"ק ח"ג סי' שי"ג).

בעת שהתחיל להיות הש"צ בשנת תר"ח, נתמנה להתפלל בשני הימים של ראש השנה על תפילת מוסף, וכך היה עד שנת תרי"א, שאז בא בפעם הראשונה ר' לייב קאנסטאטינער ז"ל על הקיבוץ באומאן, וממחת שגם הוא היה בעל-תפילה נפלא לכן חילקו התפילות ביניהם: ביום ראשון התפלל ר' נחמן וביום השני ר' לייב (ואחר הסתלקות ר' נחמן בשנת תרמ"ד התפלל ר' לייב קאנסטאטינער בשני ימי ראש השנה עד שהסתלק בשנת תרמ"ט) (שיש"ק ח"ג סי' שט"ז).

במוצאי יום כיפור לאחר האכילה היו אנ"ש נוהגים לבוא ולהתאסף בביתו של ר' נחמן, והיו מדברים יחד בעבודת ה', גם היו חוזרים אז יחד על הנוסחאות שחידש ר' נחמן, כי גדול היה כוחו בנוסח, ובאותו סעודה היה ר' נחמן מרבה בשבחי מורו ורבו מוהרנ"ת (שיש"ק ח"ג סי' שי"ד).

אריה שאג מי לא יירא

סיפר רבי נתן בייטעלמאכער חתנו של רבי נחמן ובנו של רבי פנחס יהושע (מגדולי תלמידי מוהרנ"ת ז"ל) שבהיותו ילד קטן לקחו אביו לאומאן על ראש השנה, וכששמע את ר' נחמן בעת שפתח בשאת ארי 'לדוד מזמור' הנאמר בליל ראש השנה, נפל לארץ מגודל הפחד שנפל עליו (שיש"ק ח"ג סי' רצ"ח).

^{נערך ע"י הרה"ח רבי נחמיה שווארצמן שליט"א בעממ"ס 'אוצרות עליו לתינופה'.}